Zavedení tohoto celního sazebníku vede zcela přirozeně k postupnému uvolňování zahraničního obchodu, které pokračuje spolu s uvolňováním vnitřního hospodářství. Dále je tento celní sazebník podkladem k rozvinutí veliké soustavy vyjednávání o obchodní smlouvy, při nichž se vysoké celní sazby za ústupky s druhé strany snižují. Vedoucí zásadou při tom zůstává stále klausule o nejvyšších výhodách.

Novotu do tohoto celkového obchodně-politického systému přináší vládní nařízení ze 4. června 1925 č. 111, kterým se zavádějí pro řadu zemědělských produktů cla klouzavá, vázaná určitými sazbami na určité ceny produktů. Systém klouzavých zemědělských cel je zrušen zákonem z 22. června 1926 číslo 109., kterým se zavádějí pevná cla zemědělská. Při tom se zavádějí jednak cla bojovného charakteru, která platí od prvotního počátku pouze proti státům, s nimiž Československá republika nemá obchodních smluv, dále cla smluvní, která platí proti státům ostatním a konečně jsou některé z těchto smluvních sazeb minimalisovány, to jest vázány i pro případná další jednání o obchodní smlouvy, takže nelze žádnému státu z nich povolit další slevy.

Naléhavým úkolem pro nejbližší budoucnost v oboru obchodní politiky je revise celního sazebníku s hlediska nových poměrů. Stará harmonie mezi cly na dovoz polotovarů, případně surovin a cly na dovoz tovarů, vyvážená podle přesných hledisk národohospodářských, je za dnešních poměrů porušena soustavou různých oněch násobků, které často byly stanoveny do jisté míry náhodně podle mocenského vlivu té či oné výrobní skupiny. Tím, že československá republika přistoupila k mezinárodní konvenci o zrušení vývozních a dovozních zákazů a omezení, která nabude platnosti v roce 1930, nabudou cla rozhodného významu obchodně-politického a zmizí až na malé výjimky poslední zbytky vázanosti zahraničního obchodu. Je to jen o důvod více, aby revise celních sazeb s hlediska národohospodářského byla řádně připravena.

V Praze dne 22. září 1928. *Dr. Jaroslav Kolářík.*

Zemědělství a právo.

Jedním z oborů, jichž právní úprava prodělala v posledních deseti letech nejvíce změn, jest zemědělství. Počínajíc velkorysou reformou pozemkovou až po detailní podporu a ochranu zemědělské výroby, působilo československé zákonodárství po této stránce velkým vlivem na vývoj hospodářských poměrů.

Příčiny stále četnějšího zasahování právního řádu do výroby zemědělské, jakož i do rozdělování a spotřeby výsledků této výroby sluší hledati jednak v přirozeném hospodářském vývoji vůbec, jednak též ve zvláštních poměrech československých.

Tendence moderního zákonodárství — prohlubovati a rozšiřovati péči státu na nové obory a směry života — jeví se také v tomto oboru a společenský řád tu nad jiné pronikavěji zasahuje, aby v zájmu hospodárnosti výroby podrobil též zemědělskou výrobu žádoucímu usměrnění a zdokonalení. Půda, jakožto základní výrobní činitel v zemědělství, byla již odedávna předmětem péče zákonů, nová doba přinesla pak nové proudy myšlenkové a s nimi nové názory na právní poměry k půdě. Také všestranný pokrok v postupu zemědělské výroby, nové vědecké poznatky a na nich vybudované nové metody vyžadovaly účinné podpory k žádoucímu rozšíření. Bylo proto nutno přizpůsobiti platný právní řád těmto moderním požadavkům. Příčiny pak rychlého a radikálního provádění postulátů zemědělské politiky, zejména pozemkové reformy, v našich zemích spočívaly hlavně v hladu drobného lidu po půdě, tedy v důvodech sociálních. Nemalou roli pak hrály též vlivy národnostně-politické; mezi ně náleží jednak skutečnost, že převážná většina latifundií nalézala se v rukou držitelů, kteří se nechovali přátelsky k naší revoluci, jednak i velké politické persekuce a konfiskace v dobách minulých. V těchto směrech bylo republikánské zákonodárství velkým korektivem.

Chceme-li přehlédnouti pokrok, jejž způsobil v zemědělství zásah československého zákonodárství v prvých deseti letech, můžeme tak učiniti v několika směrech. Především jde tu o úplně novou právní úpravu pozemkové držby. Zákonem záborovým, přídělovým a ostatními k nim přináležejícími proveden byl radikální zásah do dosavadního rozdělení zemědělské půdy. Pozemkové typy, které jak s hlediska zemědělské výroby samy, tak i s hlediska sociálního jsou zjevy nevítanými — latifundie, byly přeměněny v typy užitečnější a také sociální účely, které pozemková reforma sledovala, byly z valné části a pokud možno, splněny. Neschází ovšem hlasů, jež kritisují celé provedení reformy. V některých směrech právem, neboť nutno uznati, že v praksi se rozdělování a přidělování zemědělské půdy nedělo tak, jak dle ideálů národohospodářských by bylo žádoucno. Tak zejména bylo jistě mnoho půdy vyplýtváno na příliš drobné příděly a příděl »zbytkových« statků nebyl také vždy na místě. Než i přes některé vážné nedostatky — a které velké dílo je prosto vad? — nutno spravedlivě uznati, že pozemková reforma československá je v daných poměrech velmi dobrým dílem zákonodárným, zejména při srovnání s jinými poválečnými reformami pozemkovými. Také z hlediska sociálního provedla naše pozemková reforma vše, co za daných poměrů bylo možno.

S prováděním pozemkové reformy souvisely a byly souběžně s ní řešeny také některé další problémy. Tak zejména zvláštním zákonem organisována úvěrová pomoc přídělcům, odlišně upraven pacht zemědělských pozemků, podporováno přídělem zemědělské družstevnictví a j. Tyto zákonodárné zásahy, ač již neměly toho úspěchu jako svrchu právě zmíněné, nutno rovněž

zařaditi mezi důležité součásti právního řádu, jimiž byl hospodářský život regulován.

Pokud se týče právní podpory snah po udržení a zvýšení výrobní způsobilosti půdy, zejména meliorací a scelování, také tu byly četnými zákony provedeny prospěšné změny. Rovněž všechny ostatní obory zemědělské byly předmětem pozornosti zvláštních zákonů, jimiž upravena ochrana rostlinné výroby, soustavná elektrisace venkova, chov a plemenitba hospodářského zvířectva, hubení škodlivých činitelů v zemědělství a j. Též cenová politika a úprava zahraničního obchodu byly řízeny příznivě pro zemědělství. Zřízena další plodinová bursa a nově upravena zemědělská cla.

Celá zemědělská správa byla pak postavena na dobrý organisační základ. Vedle ministerstva zemědělství zřízen speciálně pro provedení pozemkové reformy Státní úřad pozemkový, dále nově zřízen zemědělský ústav účetnicko-správovědný a reorganisovány, pokud se týče nově zřízeny zemědělské rady v jednotlivých zemích. Odborné školství zemědělské domohlo se rovněž značného rozvoje; nově zřízena vysoká škola zemědělská, střední a ostatní hospodářské školství bylo náležitě vybudováno a vybaveno lépe než v ostatních oborech.

Přirozeně, že ohromné úkoly, před něž zemědělská politika postavila československé zákonodárství, nemohly býti všechny v prvých deseti letech splněny. Nebylo k tomu jednak dosti času v záplavě jiných naléhavějších požadavků, jednak ani dosti pracovníků a hmotných prostředků. Tak zůstala bohužel nevyužita jedinečná příležitost velkorysého převodu pozemkového vlastnictví pro scelování a pozemkový ústav musel se při přídělu omeziti jen na zajištění této změny. Je to jeden z hlavních úkolů, jež bude třeba provésti po skončení akce přídělové. Také nová úprava lesního hospodářství byla odsunuta na dobu pozdější a vydány pouze zákony o zatímní ochraně lesů.

Celková bilance prvého decenia je v oboru zemědělském velmi dobrá. Můžeme dokonce říci, že nejlepší ze všech oborů vůbec, neboť také příznivá politická konjunktura obor tento proti jiným favorisuje. Pokud ve stručných těchto řádcích bylo možno, shlédli jsme, co bylo pro zemědělství již vykonáno a co bylo odsunuto, jaké tedy ještě naléhavé úkoly zákonodárce čekají. Zcela zřejmě nám z toho vyplynulo, že prvé nepoměrně převyšuje druhé. Toto poznání nás může jen uspokojiti — pokud ovšem zase přílišný pokrok jednoho oboru není na škodu druhým — neboť stát náš, byť by nebyl výlučně zemědělským, přece jen jest jistě nejméně tolik zemědělským, na kolik jest průmyslovým. Úspěšný vývoj jeho zemědělského zákonodárství jest pak plnou zárukou slibné budoucnosti.

V Bílovicích nad Svitavou dne 19. září 1928.

Karel Gerlich.